

İngilizceden Çeviren
Serkan Cengiz/Avukat¹
24.1.2006

Yazı İşleri Müdürü Tarafından Yayınlanan Basın Bülteni

Daire Kararı Ülke / Türkiye

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ülke/ Türkiye (başvuru no:39437/98) davasında Daire kararını yazılı olarak duyurur.

Mahkeme oybirliği ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin (alçaltıcı muamele yasağı) ihlal edildiğine karar verir.

Sözleşmenin 41.maddesi uyarınca (hakkaniyet uygun tazminat), Mahkeme başvuru lehine maddi zararlar için 10.000 Euro, avukatlık ücreti ve masraflar için 1000 Euro tazminata hükmeder (gerekçeli karar sadece Fransızca olarak mevcuttur)

1. Temel Olaylar

Başvurucu, Osman Murat Ülke, Türk vatandaşı olup 1970 yılında doğmuştur.

1985 yılına kadar eğitiminin bir kısmını tamamladığı Almanya'da yaşamıştır. Sonrasında Türkiye'ye dönmüş, eğitimine devam etmiş ve en son olarak Üniversiteye gitmiştir. 1993 yılında Savaş Karşıtları Derneğinin (1992 yılında kurulmuştur) aktif bir üyesi olmuştur. 1993 yılının sonlarına doğru çeşitli ülkelerde düzenlenen çok sayıda toplantıya SKD'nin temsilcisi olarak katılmıştır. SKD'nin Kasım 1993 tarihinde feshedilmesinden sonra İzmir Savaş Karşıtları Derneği (İSKD) kurulmuş ve başvuru 1994-1998 yılları arasında derneğin başkanı olarak görev yapmıştır.

Başvurucu Ağustos 1995 tarihinde askere çağrılmasına karşın pasifist bir düşünceye sahip olduğu gerekçesiyle askerlik hizmetini yapmayı reddetmiş ve bir basın toplantısında çağrı evraklarını yakmıştır. Genel Kurmay Mahkemesi 28 Ocak 1997 tarihinde başvurucuyu 6 ay hapis ve para cezası ile cezalandırmıştır. Mahkeme başvurucağının kaçak durumda olduğunu belirttikten sonra Askeri Mahkeme Savcısına başvurucağının askere alınması emrini vermiştir.

Başvurucu 22 Kasım 1996 tarihinde Bilecik Jandarma Komutanlığına bağlı olan 9.Alay'a sevk edilmiştir. Başvurucu burada askeri üniforma giymeyi reddetmiştir. Başvurucu Mart 1997 ve Kasım 1998 tarihleri arasında askeri üniforma giymeyi reddetmesinden dolayı 8 defa "emre itaatsizlikte ısrar" gerekçesiyle mahkum edilmiştir. Söz konusu süre zarfında ayrıca Alayına katılmaması nedeniyle 2 defa firardan mahkum edilmiştir.

¹ İzmir Barosu Üyesi, serkancengiz@ttnet.net.tr

Yukarıda belirtilen mahkumiyetler nedeniyle başvuru toplam 701 gün cezaevinde kalmıştır. Güvenlik güçlerince kalan cezasının infazı nedeniyle aranıyor olmasından dolayı şu anda saklanmaktadır. Tüm dernek ve politik faaliyetlerini bırakmıştır. Resmi bir adresi bulunmamakta ve resmi yetkililerle tüm irtibatlarını kesmiş durumdadır. Resmi olarak evlenemediği nişanlısının ailesi tarafından desteklenmektedir. Buna ek olarak nişanlısı ile olan birlikteliğinden olan oğlunu resmi olarak tanıyamamaktadır.

3. Usul ve Mahkeme Oluşumu

22 Ocak 1997 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na başvuru yapılmış ve 1 Kasım 1998 tarihinde başvuru Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine havale edilmiştir.

Karar aşağıda belirtilen yargıçlarca oluşturulan 7 hakim tarafından verilmiştir:

Jean-Paul **Costa** (Fransa), **Başkan**,
András **Baka** (Macaristan),
Rıza **Türmen** (Türkiye),
Karel **Jungwiert** (Çek Cumhuriyeti),
Mindia **Ugrekheldze** (Gürcistan),
Antonella **Mularoni** (San Marino),
Elisabet **Fura-Sandström** (İsveç), **Yargıçlar**,

Ve ayrıca Sally **Dolle**, **Bölüm Yazı İşleri Müdürü**

3. Kararın Özeti

Yakınmalar

Başvuru pasifist ve vicdani retçi olmasından dolayı kovuşturulması ve mahkum edilmesi nedeniyle yakınmaktadır. Başvuru Sözleşmenin 3. (insanlık dışı veya alçaltıcı muamele yasağı), 5. (özgürlük ve güvenlik hakkı), 8. (özel ve aile hayatına saygı hakkı) ve 9. (düşünce, inanç ve din özgürlüğü) maddelerine dayanmıştır.

Mahkemenin Kararı

Madde 3

Mahkeme, başvuru uzun bir süre boyunca kovuşturulması ve sonrasında mahkum edilmesine rağmen, söz konusu ezalandırmanın başvuru askerlik hizmetinden muaf tutmadığını belirtmiştir.. Başvuru askeri uniforma giymeyi reddetmesi nedeniyle 8 defa çeşitli hapis cezalarına mahkum edilmiştir.Cezasını tamamladıktan hemen sonra cezaevinden

her bırakılışında Alayına geri götürülmüş, burada askerlik yapmayı ve askeri üniforma giymeyi reddetmesi üzerine tekrar mahkum edilerek cezaevine gönderilmiştir. Başvurucu ayrıca hayatının geri kalan kısmını, zorunlu askerlik hizmetini yapmayı reddetmesi halinde, ceza evine gönderilme riski ile yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Mahkeme bununla bağlantılı olarak Türk mevzuatında askeri üniformayı vicdani veya dini sebeplerle giymeyi reddedenler açısından herhangi özel bir hükmün bulunmadığını belirtir. Görünüşe göre konuyla ilgili uygulanabilir hükümler bir üst tarafından verilen emre itaat etmemeyi suç olarak düzenleyen Askeri Ceza Kanununun konuyla ilgili hükümleridir. Söz konusu yasal çerçeve bireyin inançları nedeniyle askerlik hizmetini yapmayı reddetmesinden kaynaklanacak durumları karşılamak açısından yeterli bir yol sağlamamaktadır. Başvurucunun bulunduğu duruma uygulanacak genel yasal düzenlemenin uygun olmayan doğası nedeniyle başvuru sonu kesilmeyecek olan kovuşturmalardan ve mahkumiyetlerden hep kaçmıştır ve halen de kaçmaktadır.

Başvurucu aleyhine mevcut olan çok sayıda kovuşturma ve kovuşturmanın sonucu olarak ortaya çıkan mahkumiyetlerin kümülatif etkileri ve kovuşturma ve ceza süreleri arasındaki ardıllık ilişkisi ve başvurunun hayatının geri kalan kısmında kovuşturulabilecek olması olgusu başvurunun askerlik hizmetini yapmasının sağlanması amacı ile orantılı olmamıştır. Söz konusu işlemler başvurunun entelektüel kişiliğini ezmeyi, başvurucağı aşağılayan ve onu alçaltan korku ve tedirginlik hislerinin doğmasına neden olmayı, reddiyetini ve kararlılığını kırmayı amaçlamıştır. Başvurucunun hemen hemen “sivil ölüm” olarak tabir edilebilecek gizli bir yaşamı sürmeye zorlanması ve başvurunun bunu kabul etmek zorunda kalmış olması demokratik bir toplumdaki cezalandırma rejimine aykırıdır.

Sonuç olarak Mahkeme, olayları bir bütün olarak ele alarak ve söz konusu işlemlerin süreklilik halini ve ciddiyetini göz önüne alarak başvurunun maruz kaldığı muamelelerin bir ceza mahkumiyetinde veya tutuklulukta bulunan normal alçaltma unsurunun ötesine giden ciddi bir ıstırap ve acıya neden olduğunu belirtmektedir. Mahkeme sonuç olarak söz konusu işlemlerin Sözleşmenin 3.maddesi anlamında alçaltıcı muamele olduğunu belirtmektedir.

Maddeler 5, 8 ve 9

Mahkeme başvurunun yakındığı olguların kararın öneceki kısımlarında incelenen olgularla genel anlamda aynı olduğunu belirtir. Mahkeme bu nedenle Sözleşmenin 5.,8. ve 9. maddeleri açısından ayrı bir hüküm vermenin gerekli olmadığını kanaatindedir

